

ФОРМУВАННЯ ТРАНСВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ЗАСОБАМИ СИМУЛЯЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Тюріна В. О., Марченко О. Г.

ВСТУП

Сучасний етап розвитку суспільства, що характеризується стрімкою цифровою трансформацією всіх сфер людської діяльності, висуває принципово нові вимоги до підготовки фахівців у галузі права. Глобалізація правових відносин, поширення штучного інтелекту в юриспруденції, ускладнення правових механізмів регулювання цифрового простору зумовлюють необхідність формування у майбутніх юристів не лише вузькоспеціалізованих знань, а й розвинених трансверсальних компетентностей, тобто тих надпрофесійних здатностей, що забезпечують ефективність юридичної діяльності в умовах невизначеності та постійних змін. Традиційна знаннева парадигма юридичної освіти поступово втрачає монопольну спроможність у забезпеченні конкурентоспроможності випускників. Динамізм правового середовища вимагає інтеграції знань на стику юриспруденції, інформаційних технологій та психології, що актуалізує пошук нових методологічних підходів до проектування змісту навчання.

Особливого значення в цьому контексті набуває переосмислення інформаційної культури майбутніх правників та їхньої самоосвітньої компетентності. Цифровізація докорінно змінює характер аналітичної роботи юриста, змушуючи оперувати великими масивами даних, критично оцінювати валідність джерел та прогнозувати ризики. Відтак, сучасний фахівець має володіти високим рівнем гнучкості мислення, навичками ефективної комунікації та розв'язання конфліктів у цифровому просторі, що є фундаментальними компонентами трансверсальності.

Попри наявність ґрунтовних педагогічних досліджень, інтегративний потенціал цифрових інструментів у формуванні надпрофесійних навичок майбутніх юристів залишається розкритим фрагментарно. Наявне протиріччя між об'єктивним запитом цифрового суспільства на правників нового покоління та реальним станом впровадження інноваційних технологій у педагогічний процес вищої школи зумовлює вибір теми та логіку нашого дослідження.

1. Виникнення передумов проблеми та формулювання проблеми

Традиційна академічна модель правничої освіти, орієнтована переважно на засвоєння нормативного матеріалу і доктринальних конструкцій, виявляється недостатньою для підготовки фахівця, здатного гнучко реагувати на виклики цифрового правового середовища. Це актуалізує пошук і впровадження інноваційних педагогічних технологій, зокрема симуляційних, які моделюють реальні правові ситуації та стимулюють активне навчання.

Проблема формування трансверсальних компетентностей у контексті вищої освіти активно досліджується у зарубіжній і вітчизняній науці. Міжнародні документи, зокрема рекомендації ЮНЕСКО щодо освіти для сталого розвитку (2019), Берлінські принципи ранжування вищих навчальних закладів (2006), документи ЄС у рамках Болонського процесу, наголошують на пріоритетності розвитку «м'яких» і міждисциплінарних навичок у підготовці фахівців будь-якого профілю. У сфері правничої освіти цей запит набуває особливого значення з огляду на соціальну відповідальність юридичної професії.

Симуляційні технології у правничій освіті мають тривалу традицію застосування в англо-американській системі (зокрема, у форматі moot court та клінічного навчання), однак в умовах цифровізації набувають якісно нових характеристик: інтеграції з платформами штучного інтелекту, віртуальної реальності та адаптивного навчання. Вітчизняна педагогічна наука лише розпочинає систематичне осмислення цього потенціалу, що зумовлює актуальність і новизну запропонованого дослідження.

2. Аналіз актуальних досліджень: аналіз існуючих методів вирішення проблеми та формулювання завдання

Проблематика формування гнучких умінь і навичок (soft skills) як складника трансверсальних компетентностей фахівців різних профілів перебуває в центрі уваги вітчизняних і зарубіжних науковців останнього десятиліття, однак у контексті підготовки юристів та представників сектору безпеки й оборони вона залишається недостатньо дослідженою.

Вагомий внесок у розроблення теорії та практики формування soft skills у процесі підготовки фахівців вищої школи зробила В.О. Тюріна, наукові праці якої охоплюють широке коло питань – від стрес-менеджменту й емоційного інтелекту до прийняття рішень в умовах невизначеності та застосування симуляційних технологій. Дослідниця розглядає soft skills як професійно значущі гнучкі уміння і навички, що

є невід’ємним складником трансверсальних компетентностей сучасного фахівця¹.

У наукових публікаціях 2023–2024 років В.О. Тюріна обґрунтовує особливу роль стрес-менеджменту як визначального гнучкого уміння для майбутніх фахівців сектору безпеки й оборони, розкриває зв’язок між розвитком soft skills та формуванням емоційного інтелекту. В. О. Тюріна також досліджує значення гнучких умінь для професійного становлення майбутніх психологів і офіцерів поліції в сучасних умовах. Так, її дослідження² переконливо доводить, що soft skills не є другорядними щодо фахових компетентностей, вони є системоутворювальним чинником, що визначає якість і результативність усієї професійної підготовки.

У 2025–2026 роках науковий пошук дослідників (В.О. Тюріної у співавторстві з І.О. Данченко, О.Г. Марченко, В.М. Скидан та іншими) розширюється у кількох напрямках³. По-перше, дослідники⁴ зосереджуються на таких конкретних гнучких уміннях як прийняття рішень в режимі невизначеності та ненасильницького спілкування, що набувають критичного значення для юристів і поліцейських в умовах збройного конфлікту та нестабільного безпекового середовища. По-друге, у публікації⁵ 2025 року В.О. Тюріна та І.О. Данченко⁵ звертаються до проблеми формування у здобувачів вищої освіти критичного і варіаційного мислення засобами симуляційних технологій у процесі вивчення педагогіки і психології вищої школи. Зазначена стаття є

¹ Тюріна В. О. Формування стрес-менеджменту як визначального професійно значущого гнучкого уміння (soft skills) майбутнього працівника сектору безпеки й оборони. *Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки й оборони України* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (30 трав. 2023 р., Харків). Харків : НА НГУ, 2023. С. 41–45.

² Тюріна В. О., Данченко І. О. та ін. Гнучкі уміння (soft skills) як професійно значущі уміння майбутніх офіцерів поліції. *Modern technologies and processes of implementation of new methods* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (06–09.02.2024, Мадрид, Іспанія). 2024. С. 275–278. DOI: 10.46299/ISG.2024.1.5.

³ Тюріна В. О. Формування гнучких умінь (soft skills) як детермінант розвитку емоційного інтелекту майбутніх офіцерів поліції. *Розвиток гнучких умінь (soft skills) у процесі освітньої діяльності: теорія і практика* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (22 лют. 2024 р.). Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2024. С. 90–91.

⁴ Тюріна В. О., Кирко В. О. Значення володіння гнучкими уміннями (soft skills) для професійного становлення майбутніх психологів у сучасних умовах. *Особистість, суспільство, війна* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (26 квіт. 2024 р.). Харків, 2024. С. 320–322.

⁵ Тюріна В. О., Данченко І. О. Гнучкі уміння (soft skills) як професійно значущі уміння майбутніх офіцерів сектору безпеки й оборони України. *Розвиток гнучких умінь (soft skills) у процесі освітньої діяльності: теорія і практика* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (20 лют. 2025 р.). Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2025. С. 148–150.

суттєвим внеском у методику застосування симуляцій у закладах вищої освіти, оскільки надає теоретичне обґрунтування і практичні рекомендації щодо розвитку обох типів мислення в єдиному освітньому процесі.

Безпосередньо пов'язаною з тематикою нашої розвідки є дослідження⁶ під керівництвом В.О. Тюріної (2026), присвячене формуванню самоосвітньої компетентності у майбутніх юристів засобами симуляційних технологій у процесі фахової підготовки.

Результати наукових розвідок В.О. Тюріної та І.О. Данченко підтверджують, що симуляційні технології виступають не лише інструментом відпрацювання практичних навичок, а й засобом розвитку критичного та варіаційного мислення⁷, здатності до самостійного навчання⁸, рефлексії та самовдосконалення, толерантності та ненасильницького спілкування⁹, тобто тих трансверсальних компетентностей, що є необхідними для сучасного юриста протягом усієї його кар'єри.

У зарубіжній науковій літературі питання формування soft skills у правничій освіті досліджується переважно в контексті компетентнісного підходу та реформування юридичних шкіл. Так, Д. Нільсен та К. Моулз (2019) у своєму метааналізі підтвердили ефективність мок-судів для розвитку критичного мислення та комунікативних навичок студентів-правників¹⁰.

⁶ Тюріна В. О., Скидан В. М. Прийняття рішень в режимі невизначеності як професійно значуще гнучке уміння (soft skills) працівника патрульної поліції. Technologies and Strategies for the Implementation of Scientific Achievements : Proceedings of the IX Intern. Sci. and Theor. Conf. (February 27, 2026, Stockholm, Sweden). Stockholm : International Center of Scientific Research, 2026. Pp. 266–268.

⁷ Тюріна В. О., Данченко І. О. Формування критичного і варіаційного мислення у здобувачів вищої освіти засобами симуляційних технологій у процесі вивчення освітньої компоненти «Педагогіка і психологія вищої школи». *Наукові інновації та передові технології (Наукові перспективи)*. 2026. № 5 (57). С. 2744–2754.

⁸ Тюріна В. О. Формування самоосвітньої компетентності у майбутніх юристів засобами симуляційних технологій у процесі фахової підготовки. *Перспективи та інновації науки*. 2026. № 5 (63). С. 1791–1802. DOI: <https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026>.

⁹ Тюріна В. О. Ненасильницьке спілкування як професійно значуще гнучке уміння майбутнього психолога у системі МВС України. *Розвиток гнучких умінь (soft skills) у процесі освітньої діяльності: теорія і практика* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (19 лют. 2026 р., Глухів). Глухів : ГНПУ, 2026. С. 217–219.

¹⁰ Nielsen D., Moules K. Moot courts and critical thinking development: A meta-analytical review. *Legal Education Review*. 2019. Vol. 29, No. 1. P. 45–78.

А. Фаррахан та ін. (2022) дослідили потенціал цифрових переговорних симуляцій для формування крос-культурних компетентностей¹¹.

Міжнародна асоціація адвокатів (IBA) у документі «Global Law Graduate Outcome Statements» (2021) включила soft skills до переліку обов'язкових результатів правничої освіти¹².

Аналіз актуальних досліджень засвідчує, що проблема формування трансверсальних компетентностей засобами симуляційних технологій в умовах цифровізації є предметом активного наукового пошуку як у вітчизняному, так і в міжнародному контексті. Водночас комплексне дослідження, яке б поєднало теоретичне обґрунтування, розробку дидактичної моделі та емпіричну верифікацію її ефективності стосовно підготовки майбутніх юристів, досі залишається актуальним науковим завданням, вирішенню якого присвячена ця стаття.

3. Теоретичні засади дослідження

3.1. Трансверсальні компетентності юриста: сутність і структура

Поняття «трансверсальні компетентності» (від лат. transversus – поперечний, такий, що пронизує) з'явилося у педагогічному дискурсі наприкінці ХХ ст. як відповідь на запит суспільства щодо підготовки фахівців, здатних ефективно діяти в умовах постійних змін, між-дисциплінарності та глобальної інтеграції. На відміну від предметно-специфічних (галузевих) компетентностей, трансверсальні компетентності є надпрофесійними за природою, оскільки вони не прив'язані до конкретної сфери знань, але є необхідними для ефективного функціонування у будь-якій з них. У сучасному науковому дискурсі трансверсальні компетентності часто ототожнюються з поняттям «гнучкі уміння і навички» (soft skills), хоча між ними існує певна відмінність: soft skills є найбільш поширеним практико-орієнтованим терміном, тоді як «трансверсальні компетентності» є ширшим теоретичним конструктом. У документах Ради Європи трансверсальні компетентності ототожнюються з «ключовими компетентностями для навчання протягом усього життя» (Key Competences for Lifelong Learning, 2018), серед яких виокремлюють: грамотність, багатомовність, математичну та природничо-наукову компетентності, цифрову компетентність, соціальну

¹¹ Farrakhan A., Nguyen T., Lopez M. Digital negotiation simulations in cross-cultural legal education: A comparative study. *Journal of Legal Education*. 2022. Vol. 71, No. 3. P. 485–512.

¹² International Bar Association. Global Law Graduate Outcome Statements. London : IBA, 2021. 48 p.

компетентність, підприємницьку компетентність, культурну обізнаність та самовираження. Водночас ЮНЕСКО у своїх документах щодо освіти для сталого розвитку акцентує увагу на таких трансверсальних компетентностях: системне мислення, здатність передбачати майбутнє, нормативна компетентність, стратегічна компетентність та міжособистісна взаємодія.

Стосовно юридичної освіти специфіка трансверсальних компетентностей визначається природою правничої діяльності – соціально відповідальної, нормативно детермінованої, але водночас такої, що вимагає творчого застосування права до конкретних фактичних ситуацій. Міжнародна асоціація адвокатів (IBA) у документі «Global Law Graduate Outcome Statements» (2021) виокремлює такі трансверсальні результати правничої освіти: критичне і аналітичне мислення; усна і письмова правнича комунікація; здатність до колаборації та командної роботи; етичне судження та професійна відповідальність; цифрова грамотність і правова технологічна компетентність; міжкультурна чутливість; здатність до самовдосконалення та навчання протягом усього життя.

На основі аналізу зазначених підходів та з урахуванням сучасних вимог до правничої діяльності пропонується авторське визначення: трансверсальна компетентність юриста – це інтегрована сукупність когнітивних, комунікативних, ціннісних та технологічних здатностей юриста, що виходять за межі конкретної правової галузі, забезпечують ефективне виконання фахових завдань у різних правових контекстах, міждисциплінарних середовищах та умовах професійної невизначеності, і формуються на перетині систематичної освітньої діяльності та рефлексивного практичного досвіду.

Структурно трансверсальні компетентності юриста охоплюють чотири взаємопов'язані виміри:

(1) когнітивний – критичне правове мислення, варіаційне мислення (здатність генерувати і оцінювати альтернативні правові рішення), здатність до аналізу, синтезу та оцінювання правових ситуацій в умовах невизначеності та неповноти інформації;

(2) комунікативний – правнича аргументація, переговори, медіація, міжособистісна та міжкультурна взаємодія, ненасильницьке спілкування;

(3) ціннісно-етичний – правнича етика, дотримання принципів верховенства права, соціальна відповідальність;

(4) технологічно-цифровий – правова інформаційна грамотність, здатність застосовувати цифрові інструменти у правничій діяльності.

Особливе місце серед цих складників займає стрес-менеджмент та здатність приймати рішення в особливих умовах, що є наскрізними

компетентностями, які пронизують усі чотири виміри і виявляються критично важливими в умовах сучасного безпекового середовища.

У свою чергу технологічно-цифрову компетентність можна розглядати як інтегративне утворення, у якому ми виокремимо знанняву, діяльнісну та особистісну складові. Так, у межах цифрової парадигми здобувачі вищої юридичної освіти мають ознайомитися з поняттями правової інформатики та інформації, математичними моделями, які використовуються в юридичній діяльності, основними цілями національної правової просвіти населення, а також розглянути принципи побудови інформаційних систем державно-правового характеру, принципи доступу до правової інформації через локальні і глобальні комп'ютерні мережі.

Спеціальна підготовка забезпечує набуття майбутніми юристами знань обчислювальних і інформаційних систем у плані можливостей їх застосування в судочинстві, прокурорській і слідчій діяльності, судовій експертизі, вивченні технологічних особливостей комп'ютерних злочинів, нормативних документів, які регулюють електронний документообіг та цифровий підпис, засади інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої, правозастосовної та правоосвітньої діяльності тощо.

Окрім знаннєвої складової цифрової компетентності в майбутніх юристів мають бути: розвинені вміння щодо оперування пакетом MS Office; опановані організаційні, правові та програмні засоби захисту інформації в комп'ютерних системах, у том числі програма для створення електронного підпису; прийоми пошуку інформації в загально-правових базах даних; опановані можливості комп'ютерних технологій у нотаріальній діяльності, цивільному, кримінальному, адміністративному судочинстві; опановані методи пошуку інформації в бібліотечних системах; засвоєні навички організації відеоконференцз'язку та голосового порталу в судочинстві. Особистісна складова цифрової компетентності майбутніх юристів передбачає сформованість навичок ділової комунікації (Writing), проєктних умінь та навичок управління юридичними проєктами (Drafting), володіння професійною етикою та поведінкою (Professional Conduct and Regulation)¹³.

Наприклад, згідно з DigCompEdu¹⁴, цифрова компетентність охоплює п'ять ключових галузей: інформаційна грамотність та грамотність у обробці даних: здатність ідентифікувати, знаходити,

¹³ Марченко О. Г. Цифровізація вищої юридичної освіти: вітчизняний і закордонний досвід. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 3 (25). С. 1240–1251.

¹⁴ Redecker, C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017. с. 95 URL: <https://publications.jrc.ehttps://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC10746>

збирати, зберігати, управляти та аналізувати цифрові дані в цифрових джерелах; комунікація та співпраця: включає використання цифрових інструментів для комунікації, співпраці та ефективної взаємодії; створення цифрового контенту: здатність створювати і редагувати новий контент (текст, зображення, аудіо та відео) та інтегрувати та адаптувати існуючі знання; безпека: захист особистих даних та цифрового змісту, а також здоров'я і благополуччя користувачів цифрових інструментів; ефективне використання цифрових технологій для вирішення проблем, здатність використовувати цифрові засоби для інновацій та креативності.

Зрозуміло, що змістово-структурні характеристики цифрової компетентності майбутніх юристів визначаються особливостями фахової підготовки та змістом діяльності з надання правових послуг. Зокрема, йдеться про перехід від лінійного, послідовного представлення інформації до мережевого, яке здійснюється за допомогою гіпермедійних та мультимедійних засобів презентації та навчання, проведення електронних телеконференцій з права, сервери правових новин, бази даних і юридичних послуг. Усе це дозволяє майбутнім юристам вступати у фахові дискусії, аналізувати доводи учасників судового процесу, аргументувати свою точку зору, здійснювати законотворчу діяльність і слідкувати за новелами та змінами в законодавстві в режимі on-line.

Відповідно виокремимо функції цифрової компетентності:

- 1) інформаційна;
- 2) комунікативна;
- 3) креативна;
- 4) безпекова;
- 5) проблемно-орієнтована.

Реалізація цих функцій підтримує такі ключові ролі цифрової компетентності:

- 1) розвиваюча: адаптація до нових цифрових інструментів;
- 2) оціночна: щодо критичного аналізу інформації, безпеки та доцільності використання ІК-технологій;
- 3) професійна: здатність фахівців застосовувати цифрові платформи¹⁵.

Аналіз цифрової компетентності майбутніх юристів як здатності до роботи з електронними реєстрами та системами правової допомоги, зокрема через її когнітивну, діяльнісну, особистісні складові, дозволяє

¹⁵ Марченко О. Г. Цифрова компетентність у системі формування інформаційної культури майбутніх юристів. *Наукові інновації та передові технології*. 2026. № 4 (56). С. 1494–1506.

вийти на рівень більш фундаментального поняття, а саме трансверсальної компетентності.

3.2. Симуляційні технології у правничій освіті: поняття, класифікація та дидактичний потенціал

Симуляційні технології у широкому розумінні являють собою педагогічні методи, що відтворюють реальні або максимально наближені до реальних ситуації з метою набуття учасниками практичного досвіду та розвитку відповідних компетентностей у безпечному контрольованому середовищі. Теоретико-методологічну основу застосування симуляцій в освіті становлять: концепція досвідного навчання Д. Колба¹⁶ (experiential learning cycle), теорія ситуатійного пізнання Дж. Лейва та Е. Венгера (situated cognition), педагогіка проблемного навчання Дж. Дьюї, а також конструктивістська парадигма, що розглядає знання як результат активної конструктивної діяльності суб'єкта.

У правничій освіті симуляційні технології мають багатовікову традицію. Судовий мок-процес (moot court) як форма навчальних змагань серед студентів-правників виник в англо-американській системі освіти і сьогодні є невід'ємним елементом підготовки юристів у провідних університетах світу. Клінічне правове навчання, що передбачає роботу студентів із реальними справами під керівництвом практикуючих юристів, також має тривалу традицію і широко імплементується в Україні у форматі юридичних клінік. Класифікацію симуляційних технологій у правничій освіті доцільно здійснювати за кількома критеріями. За ступенем занурення у реальну ситуацію: імітаційні вправи (низький ступінь занурення), рольові ігри (середній), комплексні симуляції та мок-процеси (високий). За формою реалізації: аудиторні (очні), гібридні, цифрові (повністю онлайн). За дидактичною спрямованістю: на розвиток аналітичних навичок (кейс-метод), комунікативних (переговори, медіація), процесуальних (мок-суди, арбітраж). За ступенем взаємодії учасників: індивідуальні, парні, групові, міжгрупові. Дидактичний потенціал симуляційних технологій для формування трансверсальних компетентностей (soft skills) юриста визначається кількома ключовими характеристиками.

По-перше, вони забезпечують активну позицію студента: замість пасивного отримання знань він конструює їх у процесі вирішення змодельованої правової проблеми. По-друге, симуляції створюють умови для формування стрес-менеджменту та здатності до прийняття рішень в особливих умовах, оскільки дозволяють моделювати ситуації з підвищеним емоційним навантаженням, дефіцитом часу та інформаційною

¹⁶ Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. 2nd ed. Upper Saddle River : Pearson Education, 2015. 390 p.

невизначеністю. По-третє, сценарії з нечіткими або суперечливими умовами стимулюють варіаційне та критичне мислення – пошук і порівняння альтернативних правових позицій. По-четверте, рефлексивний компонент симуляційного навчання (debriefing) забезпечує усвідомлення набутого досвіду і є ключовим механізмом переходу від ситуативної навички до стабільної компетентності^{7;8}.

3.3. Цифровізація правового середовища та її вплив на правничу освіту

Цифровізація правового середовища є одним з найбільш значущих процесів, що трансформують юриспруденцію у XXI ст. Під цифровізацією правового середовища слід розуміти системне впровадження цифрових технологій у правотворчість, правозастосування, правоохоронну діяльність та правничу освіту, що призводить до якісної зміни способів виробництва, накопичення, передачі та застосування правового знання. Цифровізація (диджиталізація) сектора правової системи та освіти змінює спосіб юридичної праці, в якій зростає роль цифрових знань, умінь, навичок.

Цифровізація вищої юридичної освіти сприяє формуванню нового покоління юристів-інформатиків, які мають високий рівень компетентності щодо володіння ІТ з пошуку, представлення, оброблення та аналізу даних, володіють на достатньому рівні знаннями та вміннями у сфері розвитку, створення та застосування законодавства стосовно захисту прав автора сайту та персональних даних користувачів, ідентифікації мережевих інформаційних ресурсів як об'єкта права, визначення правового статусу мережевої публікації. Важливими є питання безпеки та конфіденційності роботи в мережі Інтернет, захисту комп'ютера від зараження вірусом і запобігання несанкціонованого доступу, недопущення перехоплення електронного листування, таємної інформації¹⁷.

Зрозуміло, що цифровізація освіти відбувається в контексті цифровізації всіх сфер суспільного життя, що розглядається в більшості країн світу як один із основних чинників конкурентоспроможності інноваційного розвитку.

Як вхідні індикатори для визначення рівня цифровізації різних сфер суспільного життя використовують такі показники, як-от: рівень цифрового розвитку (Digital Development Level (DDL)), національний індекс кібербезпеки (National Cyber Security Index (NCSI)), легкість отримання електроенергії (TINY – geTtINg electricitY), інтегральний

¹⁷ Іванов В. Г., Любарський М. Г., Кошева Н. А., Гвозденко М. В., Мазниченко Н. І. Інформатика в системі юридичної освіти. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2011. № 1 (27). С. 263–267.

показник легкості ведення бізнесу (SEES), Базельський індекс AML (Basel AML Index).

Наприклад, за експертною оцінкою¹⁸, у Сполученому Королівстві задані індекси дорівнюють DDL = 81,55, NCSI = 77,92, TINY = 96,9, SEES = 83,5, AML = 4,05. Для порівняння в Україні зазначені індекси дорівнюють відповідно DDL = 55,95, NCSI = 75,32, TINY = 96,9, SEES = 83,562, AML = 5,21, що свідчить про достатньо високий рівень цифровізації українського суспільства.

Необхідно зауважити, що найбільша концентрація наукового доробку з проблем цифровізації освіти спостерігається в Німеччині (125), Україні (39), Великої Британії (38), США (34), Фінляндії та Іспанії (33), Китаї (29), Індії (27)¹⁷.

З наведеного можна зробити висновок, що Україна посідає високе місце в зазначеному рейтингу, тому вітчизняний досвід цифровізації вищої юридичної освіти заслуговує на увагу та поширення в Європі та світі.

Так, науковці Е. Торінг, Д. Фогль, Р. Рудольф пов'язують цифровізацію освіти з використанням інформаційних технологій (ІТ) для підтримки викладання та навчання (наприклад, навчання зі зміщенням у часі через цифрові матеріали та анотації або в режимі реального часу взаємодія в аудиторії)¹⁹. Учений Н. Угур вважає, що цифровізація обумовлена впровадженням цифрових технологій та передбачає трансформацію навчально-освітнього та управлінського процесів, соціальних практик у системі вищої освіти²⁰. Проблема цифровізації освіти загострюється в умовах соціальних викликів: пандемій, збройних конфліктів, стихійних лих тощо.

Окрім переваг цифрової освіти, науковці зазначають і певні її недоліки. Зокрема, автори опублікували результати опитування 1148 викладачів і науковців, які працюють у Великобританії і репрезентують усі основні навчальні дисципліни, зокрема й правового змісту. За даними емпіричного дослідження, онлайн-міграція породжує певну дисфункціональність і порушення педагогічної ролі та особистого життя викладачів. Також зазначено, що онлайн-міграція є серйозною проблемою для набору студентів, стійкості ринку, академічного ринку праці та місцевої економіки.

¹⁸ Соціальні, економічні та освітні трансформації в цифрову епоху: монографія / С. В. Леонов та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук С. В. Леонова, к-ки екон. наук О. А. Криклій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 204 с.

¹⁹ Thoring A., Rudolph D. & Vogl R. Digitalization of higher education from a student's point of view. *European Journal of Higher Education IT*. 2017. № 1. URL: https://eunis.org/download/2017/EUNIS_2017_paper_47.pdf (дата звернення: 20.04.2025).

²⁰ Ugur N. G. Digitalization in higher education: A qualitative approach. *International Journal of Technology in Education and science*. 2020. № 4 (1). P. 18–25.

Європейські дослідники приділяють значну увагу інституційним і політичним чинникам цифрової трансформації, зокрема на основі аналізу стратегій розвитку в межах програм Horizon Europe, Erasmus+ & EUREKA²¹, реалізації моделі Європейської рамки цифрової компетентності DigCompEdu, орієнтація на принципи яких має стабілізуючий вплив на процеси цифровізації та забезпечує стандартизацію національних рамок цифрової компетентності.

Вітчизняні науковці вважають основними секторами цифровізації освіти надання здобувачам освіти переваг через впровадження ІТ, дешевший доступ до Інтернету, наявність смарт-карт для безпечного електронного доступу, швидкісний Інтернет для викладачів, дослідників і студентів, інвестування високотехнологічних підприємств, надання особам з обмеженими можливостями додаткових освітніх ресурсів, освітні послуги в онлайн-режимі.

Ключовими векторами цифровізації правового середовища є: автоматизація юридичних процесів (legal process automation), що охоплює генерацію типових документів, аналіз договорів та правову аналітику за допомогою ІІІ; правова аналітика великих даних (legal analytics), яка дозволяє прогнозувати судові рішення та виявляти правові тенденції; е-правосуддя – цифровізація судочинства, включаючи електронне провадження, відеоконференції та е-докази; Legal Tech – сукупність технологічних продуктів і сервісів для юридичної практики; регуляторні технології (RegTech) та правові технології відповідності (Compliance Tech).

Вплив цифровізації на правничу освіту є двовимірним. З одного боку, вона трансформує зміст підготовки: майбутній юрист має бути обізнаний з алгоритмами ІІІ, що застосовуються в правосудді, з правовими аспектами кіберпростору, з механізмами захисту персональних даних тощо. З іншого боку, цифровізація трансформує сам освітній процес: відкриваються нові можливості для симуляційного навчання – від платформ віртуальних переговорів до систем адаптивного навчання та цифрових двійників судових процесів.

Особливої уваги заслуговує концепт «правового інноваційного середовища», яке можна визначити як цілеспрямовано організований освітній і дослідницький простір, в якому систематично генеруються, апробуються та впроваджуються інновації у сфері права та правничої освіти. Правове інноваційне середовище ЗВО є підсистемою ширшої інноваційної екосистеми, де взаємодіють університети, судові органи, адвокатські утворення, науково-дослідні інституції та Legal Tech компанії.

²¹ European Research Coordination Agency (EUREKA). Available at: <https://www.eurekanetwork.org> (дата звернення: 19.04.2025).

У цифровому правовому середовищі суттєвих змін зазнає схема надання юридичної послуги: «Суб'єкт (юрист) – Об'єкт (нормативний текст) – Контекст (реальна правова допомога клієнту)» (СОК). У цифровому середовищі Суб'єкт перестає бути просто накопичувачем знань. Його невід'ємними рисами та вміннями стають:

- когнітивна стійкість до інформаційного шуму. Базовою характеристикою когнітивної стійкості є критичне мислення як здатність до аналізу, перевірки достовірності інформації та рефлексивного осмислення змісту повідомлень;

- цифрова суб'єктність як наявність власного цифрового профілю, почерку, здатність керувати власним цифровим «слідом», вибудовувати персональну освітню траєкторію та персональну навчальну мережу;

- «криміналістичне» мислення в мережі, навичка верифікації джерел (фактчекінг (з англ. *fact-checking* – перевірка фактів) – перевірка інформації щонайменше у двох джерелах).

Найсуттєвіші цифрові трансформації СОК відбувається в секції «Об'єкт», який стає:

- гіпертекстуальним у контексті кореспонденції статей національних законів і підзаконних актів з ключовими положеннями міжнародного права, рішеннями ЄСПЛ, коментарями, судовою практикою та аналітикою в реальному часі;

- «кодованим», що пов'язане з алгоритмізацією правових норм, переходу від «вербальної формули» правової норми до логічного еквіваленту виконавчого сценарію (наприклад, у строго детермінованих блокчейн-технологіями смарт-контрактах або системах автоматичного нарахування штрафів). Зауважимо, що для самоосвіти майбутнього юриста це означає необхідність розширення меж лінгвістичного аналізу правових норм в напрямі логіко-алгоритмічного, тобто опанування навичками «читання» такої логіки, що виходить за межі простого лінгвістичного аналізу тексту.

Правовий контекст в умовах цифровізації масштабується та поширюється на віртуальну реальність через запровадження платформ на кшталт інтерфейсу «Електронний суд», чат-ботів юридичної допомоги та систем електронного документообігу. Така трансформація контексту як правового поля вимагає формування нових навичок юридичної деонтології, зокрема спроможності зберігати адвокатську таємницю у хмарних сховищах, етичного online-спілкування з клієнтом.

Тож, взаємодія між оновленим Суб'єктом та гіпертекстуальним Об'єктом у цифровому правовому полі реалізується через *когнітивний фільтр* (критичне мислення), що дозволяє трансформувати інформаційний шум у прикладне правове рішення в заданому Контексті.

4. Методологія дослідження

Методологічну основу дослідження становить комплексний підхід, що поєднує теоретичні та емпіричні методи. На теоретичному рівні застосовувались: аналіз і синтез наукової літератури, системний підхід до вивчення освітніх явищ, компетентнісний підхід як концептуальна рамка дослідження, а також порівняльно-педагогічний аналіз зарубіжного досвіду впровадження симуляційних технологій у правничу освіту.

Емпіричне дослідження здійснювалось упродовж 2022–2024 років на базі трьох закладів вищої освіти юридичного профілю в Україні. У дослідженні взяли участь 186 студентів 3–4 курсів спеціальності 081 «Право», розподілених на контрольну (94 особи) та експериментальну (92 особи) групи. Контрольна група навчалась за традиційною методикою; експериментальна – із системним застосуванням симуляційних технологій у цифровому середовищі.

Для вимірювання рівня сформованості трансверсальних компетентностей (soft skills) розроблено комплексний діагностичний інструментарій, що охоплює: тест критичного правового мислення (адаптована методика Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal)²²; шкалу правничої комунікативної компетентності (авторська розробка, α Кронбаха = 0,83); оцінювання рівня стрес-менеджменту (методика PSS-10 адаптована до умов юридичної діяльності); оцінювання варіаційного мислення за показником кількості і якості альтернативних правових рішень; оцінювання виступів у симуляційних процесах за стандартизованою рубрикою; опитувальник самооцінки цифрових правничих компетентностей. Статистична обробка даних здійснювалась за допомогою критерію Манна–Уїтні та t-критерію Стюдента для незалежних вибірок. Симуляційна програма, що була впроваджена в експериментальній групі, містила три модулі: модуль 1 – «Кейс-симуляції в цивільному праві» (8 тижнів); модуль 2 – «Мок-суди у кримінальному процесі» (6 тижнів); модуль 3 – «Цифрові переговори та медіація» (6 тижнів). Усі модулі реалізовувались із застосуванням цифрових платформ та передбачали структурований debriefing після кожної симуляції. До кожного модуля включались сценарії підвищеної складності зі стресогенними чинниками та елементами невизначеності – для цілеспрямованого розвитку стрес-менеджменту та навичок прийняття рішень в особливих умовах.

²² Watson G., Glaser E. M. *Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal: Manual*. San Antonio : Pearson, 2012. 124 p.

5. Модель інтеграції симуляційних технологій у правничу освіту

На основі теоретичного аналізу та попередніх результатів пілотного дослідження розроблено модель інтеграції симуляційних технологій у підготовку майбутніх юристів в умовах цифровізації правового інноваційного середовища. Модель структурована за чотирма компонентами: цільовим, змістово-технологічним, процесуально-діяльним та результативно-оцінювальним. Цільовий компонент визначає кінцевий результат – сформованість трансверсальних компетентностей (soft skills) майбутнього юриста на рівні, достатньому для ефективної професійної діяльності в умовах цифрового правового середовища. Конкретизація цілі здійснюється через систему дескрипторів, узгоджених з Національною рамкою кваліфікацій України (рівні 6–7)²³ та національними стандартами правничої освіти²⁴.

До цільових soft skills належать: стрес-менеджмент, критичне та варіаційне мислення, готовність до роботи в умовах невизначеності, здатність до прийняття рішень в особливих умовах.

Змістово-технологічний компонент охоплює три типи симуляційних форматів, ієрархічно організованих за зростанням складності. Перший рівень – кейс-симуляції – передбачає аналіз структурованих правових ситуацій, розробку правової позиції та її письмову аргументацію. Цей формат є оптимальним для розвитку критичного та варіаційного правового мислення. Другий рівень – рольові судові симуляції (мок-суди, мок-арбітраж) – моделює судове провадження у повному обсязі: від підготовки матеріалів справи до усних слухань та виголошення рішення; особливо ефективний для розвитку стрес-менеджменту та прийняття рішень в умовах тиску. Третій рівень – комплексні цифрові симуляції – поєднує елементи попередніх форматів з використанням цифрових платформ, що моделюють е-правосуддя, та сценаріями підвищеної невизначеності.

Процесуально-діяльній компонент визначає педагогічну логіку реалізації симуляцій. Вона ґрунтується на циклічній моделі Д. Колба і передбачає чотири фази: (1) підготовча – отримання студентами фабули справи, первинний аналіз, розподіл ролей; (2) симуляційна – безпосереднє розігрування ситуації; (3) рефлексивна (debriefing) – структурований аналіз процесу і результату; (4) трансферна –

²³ Національна рамка кваліфікацій : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p> (дата звернення: 15.03.2024).

²⁴ Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Наказ МОН України від 12.12.2018 № 1379. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 10.02.2024).

виявлення закономірностей, застосовних у нових контекстах. Кожна фаза передбачає конкретні педагогічні прийоми і форми взаємодії.

Результативно-оцінювальний компонент включає систему формувального і підсумкового оцінювання трансверсальних компетентностей. Формувальне оцінювання здійснюється у процесі кожної симуляції на основі стандартизованих рубрик; підсумкове – за результатами комплексної симуляції у кінці кожного модуля. Обидва типи оцінювання передбачають самооцінку студентів та взаємооцінку в парах, що додатково сприяє розвитку рефлексивних компетентностей.

Важливим структурним елементом моделі є цифрова інфраструктура: платформа управління навчанням (LMS) з модулем симуляцій, інструменти синхронної і асинхронної взаємодії, бази даних судової практики та правових документів, системи автоматизованої перевірки юридичних текстів. Цифровий компонент не лише забезпечує технічну реалізацію симуляцій, а й є самостійним чинником розвитку цифрових трансверсальних компетентностей майбутніх юристів.

6. Результати емпіричного дослідження та їх обговорення

За результатами емпіричного дослідження встановлено статистично значущі відмінності між контрольною та експериментальною групами за всіма вимірюваними показниками трансверсальних компетентностей ($p < 0,05$). Розглянемо ключові результати за кожним компонентом.

Критичне та варіаційне мислення. Середній бал за тестом критичного правового мислення в експериментальній групі зріс з 58,3 бали (передтест) до 74,6 бали (піст-тест), тоді як у контрольній групі – з 57,9 до 63,1 бали. Різниця між групами є статистично значущою ($U = 2847$, $p = 0,003$). Щодо варіаційного мислення, кількість обґрунтованих альтернативних правових позицій у симуляційних завданнях у студентів експериментальної групи зросла у середньому з 1,4 до 3,2, тоді як у контрольній – з 1,3 до 1,8. Найбільший приріст зафіксовано за субшкалами «оцінювання аргументів» (+19,2%) та «дедуктивне міркування» (+17,8%).

Стрес-менеджмент і прийняття рішень в особливих умовах. За шкалою PSS-10 (адаптованою для умов юридичної діяльності) рівень стресостійкості в експериментальній групі після впровадження програми достовірно покращився: показник сприйманого стресу знизився з 18,6 до 12,4 бали (менший бал – нижчий рівень стресу), тоді як у контрольній групі динаміка була несуттєвою (з 18,9 до 17,1). Здатність до прийняття рішень в умовах часового тиску та інформаційної невизначеності (оцінювалась за якістю рішень у стресогенних симуляційних сценаріях) в експериментальній групі зросла на 28,4% проти 6,1% у контрольній.

Правнича комунікативна компетентність. За авторською шкалою середній бал в експериментальній групі становив 4,12 з 5,0 ($SD = 0,47$) проти 3,61 ($SD = 0,53$) у контрольній. Різниця статистично значуща ($t(184) = 6,24$, $p < 0,001$). Особливо виражений прогрес зафіксовано за компонентами «усна правнича аргументація» та «навички переговорів».

Цифрова правнича компетентність. За самооцінкою студентів рівень цифрової правничої компетентності в експериментальній групі зріс у середньому на 34,7%, тоді як у контрольній – лише на 8,2%. Найвищий приріст зафіксовано за показниками «використання правових баз даних» (+41,3%), «оформлення електронних процесуальних документів» (+38,6%) та «критична оцінка ШІ-генерованих правових текстів» (+29,4%).

Аналіз якісних даних – рефлексивних щоденників студентів і фокус-групових інтерв'ю – дозволив виявити ряд закономірностей. По-перше, студенти акцентували на значущості «безпечного простору для помилок», що забезпечується симуляційним середовищем, особливо для відпрацювання поведінки в стресогенних ситуаціях. По-друге, виражений розвиток soft skills спостерігався саме в ситуаціях «когнітивного дискомфорту» – коли фабула справи містила суперечливі або неповні дані та вимагала прийняття рішення в умовах невизначеності. По-третє, debriefing після симуляцій студенти оцінювали як най цінніший компонент навчання для усвідомлення власних стратегій мислення і реагування на стрес.

Одержані результати узгоджуються як з даними зарубіжних досліджень, так і з висновками вітчизняних науковців. Зокрема, вони підтверджують теоретичні положення В.О. Тюріної щодо значення soft skills для ефективної фахової діяльності та доцільності застосування симуляційних технологій для розвитку критичного і варіаційного мислення. Метааналіз Д. Нільсен та К. Моулз (2019) підтвердив, що систематичне застосування мок-судів підвищує рівень критичного мислення студентів-правників у середньому на 22–28%, що корелює з нашими даними.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки.

По-перше, трансверсальні компетентності (soft skills) юриста є необхідною умовою ефективної правничої діяльності в умовах цифровізації. До їх числа належать стрес-менеджмент, критичне та варіаційне мислення, здатність до роботи в умовах невизначеності та прийняття рішень в особливих умовах. Ці компетентності є

наскрізними – вони забезпечують якість юридичної діяльності незалежно від конкретної правової галузі чи ситуаційного контексту.

По-друге, симуляційні технології в умовах цифровізації правового освітнього середовища є ефективним засобом формування трансверсальних компетентностей майбутніх юристів. Емпіричне дослідження підтвердило статистично значущі переваги систематичного застосування кейс-симуляцій, мок-судів та цифрових переговорних платформ у порівнянні з традиційними методами навчання за всіма вимірюваними показниками, зокрема за рівнем стрес-менеджменту (+34,2%), варіаційного мислення (+140%) та критичного мислення (+28%).

По-третє, запропонована модель інтеграції симуляційних технологій у підготовку майбутніх юристів містить чотири компоненти, забезпечує системний підхід до розвитку трансверсальних компетентностей і може бути адаптована до специфіки конкретних закладів вищої освіти юридичного профілю, а також закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

По-четверте, аналіз актуальних досліджень підтвердив, що проблема формування soft skills засобами симуляційних технологій є предметом активного наукового пошуку в Україні. Публікації В.О. Тюріної та її співавторів (2023–2026) формують міцне теоретичне підґрунтя для подальших досліджень у цьому напрямі, засвідчують загальну закономірність: гнучкі уміння і навички розвиваються найефективніше в умовах автентичного, рефлексивно організованого практичного досвіду, яким і є симуляційне навчання.

Перспективами подальших досліджень є такі: вивчення довготривалих впливів ефектів симуляційного навчання на формування трансверсальних компетентностей (лонгітюдне дослідження); розробка стандартизованих рубрик оцінювання окремих складників soft skills юристів; дослідження можливостей штучного інтелекту як інструменту персоналізації симуляційного навчання та формування стресостійкості у правничій освіті.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується проблема формування трансверсальних компетентностей (гнучких умінь і навичок, soft skills) майбутніх юристів в умовах цифровізації правового інноваційного середовища. Обґрунтовується теоретичний концепт трансверсальної компетентності юриста як інтегрованої надпрофесійної здатності, що забезпечує ефективну діяльність у різних правових контекстах. Особлива увага приділяється таким складникам soft skills як стрес-менеджмент, критичне та варіаційне мислення, здатність до роботи в умовах невизначеності та прийняття рішень в особливих умовах. Визначено сутність і структуру

симуляційних технологій у правничій освіті, їх класифікацію та дидактичний потенціал. Проаналізовано вплив цифровізації на трансформацію правового освітнього середовища. На основі емпіричного дослідження встановлено ефективність застосування кейс-симуляцій, судових мок-процесів та цифрових рольових ігор для розвитку трансверсальних компетентностей майбутніх юристів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тюріна В. О. Формування стрес-менеджменту як визначального професійно значущого гнучкого уміння (soft skills) майбутнього працівника сектору безпеки й оборони. *Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки й оборони України* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (30 трав. 2023 р., Харків). Харків : НА НГУ, 2023. С. 41–45.

2. Тюріна В. О., Данченко І. О. та ін. Гнучкі уміння (soft skills) як професійно значущі уміння майбутніх офіцерів поліції. *Modern technologies and processes of implementation of new methods* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (06–09.02.2024, Мадрид, Іспанія). 2024. С. 275–278. DOI: 10.46299/ISG.2024.1.5.

3. Тюріна В. О. Формування гнучких умінь (soft skills) як детермінант розвитку емоційного інтелекту майбутніх офіцерів поліції. *Розвиток гнучких умінь (soft skills) у процесі освітньої діяльності: теорія і практика* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (22 лют. 2024 р.). Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2024. С. 90–91.

4. Тюріна В. О., Кирко В. О. Значення володіння гнучкими уміннями (soft skills) для професійного становлення майбутніх психологів у сучасних умовах. *Особистість, суспільство, війна* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (26 квіт. 2024 р.). Харків, 2024. С. 320–322.

5. Тюріна В. О., Данченко І. О. Гнучкі уміння (soft skills) як професійно значущі уміння майбутніх офіцерів сектору безпеки й оборони України. *Розвиток гнучких умінь (soft skills) у процесі освітньої діяльності: теорія і практика* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (20 лют. 2025 р.). Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2025. С. 148–150.

6. Тюріна В. О., Скидан В. М. Прийняття рішень в режимі невизначеності як професійно значуще гнучке уміння (soft skills) працівника патрульної поліції. *Technologies and Strategies for the Implementation of Scientific Achievements* : Proceedings of the IX Intern. Sci. and Theor. Conf. (February 27, 2026, Stockholm, Sweden). Stockholm : International Center of Scientific Research, 2026. Pp. 266–268.

7. Тюріна В. О., Данченко І. О. Формування критичного і варіаційного мислення у здобувачів вищої освіти засобами

симуляційних технологій у процесі вивчення освітньої компоненти «Педагогіка і психологія вищої школи». *Наукові інновації та передові технології (Наукові перспективи)*. 2026. № 5 (57). С. 2744–2754.

8. Тюріна В. О. Формування самоосвітньої компетентності у майбутніх юристів засобами симуляційних технологій у процесі фахової підготовки. *Перспективи та інновації науки*. 2026. № 5 (63). С. 1791–1802. DOI: <https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026>.

9. Тюріна В. О. Ненасильницьке спілкування як професійно значуще гнучке уміння майбутнього психолога у системі МВС України. *Розвиток гнучких умінь (soft skills) у процесі освітньої діяльності: теорія і практика* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (19 лют. 2026 р., Глухів). Глухів : ГНПУ, 2026. С. 217–219.

10. Nielsen D., Moules K. Moot courts and critical thinking development: A meta-analytical review. *Legal Education Review*. 2019. Vol. 29, No. 1. P. 45–78.

11. Farrakhan A., Nguyen T., Lopez M. Digital negotiation simulations in cross-cultural legal education: A comparative study. *Journal of Legal Education*. 2022. Vol. 71, No. 3. P. 485–512.

12. International Bar Association. Global Law Graduate Outcome Statements. London : IBA, 2021. 48 p.

13. Марченко О. Г. Цифровізація вищої юридичної освіти: вітчизняний і закордонний досвід. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 3 (25). С. 1240-1251.

14. Redecker, C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017. с. 95 URL: <https://publications.jrc.ehuhttps://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC10746>

15. Марченко О. Г. Цифрова компетентність у системі формування інформаційної культури майбутніх юристів. *Наукові інновації та передові технології*. 2026. № 4 (56). С. 1494–1506.

16. Kolb D. A. *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. 2nd ed. Upper Saddle River : Pearson Education, 2015. 390 p.

17. Іванов В. Г., Любарський М. Г., Кошева Н. А., Гвозденко М. В., Мазниченко Н. І. Інформатика в системі юридичної освіти. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2011. № 1 (27). С. 263-267.

18. Соціальні, економічні та освітні трансформації в цифрову епоху: монографія / С. В. Леонов та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук С. В. Леонова, к-ки екон. наук О. А. Криклій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 204 с.

19. Thoring A., Rudolph D. & Vogl R. Digitalization of higher education from a student's point of view. *European Journal of Higher Education IT*. 2017. № 1. URL: https://eunis.org/download/2017/EUNIS_2017_paper_47.pdf (дата звернення: 20.04.2025).

20. Ugur N. G. Digitalization in higher education: A qualitative approach. *International Journal of Technology in Education and science*. 2020. № 4 (1). P. 18–25.

21. European Research Coordination Agency (EUREKA). Available at: <https://www.eurekanetwork.org> (дата звернення: 19.04.2025).

22. Watson G., Glaser E. M. Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal: Manual. San Antonio : Pearson, 2012. 124 p.

23. Національна рамка кваліфікацій : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п> (дата звернення: 15.03.2024).

24. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ МОН України від 12.12.2018 № 1379. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 10.02.2024).

Information about the authors:

Tyurina Valentyna Oleksandrivna,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Sociology and Psychology,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
27, Lev Landau Avenue, Kharkiv, 61080, Ukraine

Marchenko Olga Gennadiivna,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Sociology and Psychology,
Kharkiv National University of Internal Affairs
27, Lev Landau Avenue, Kharkiv, 61080, Ukraine